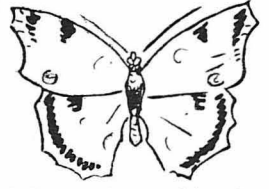

ΙΣΤΟΡΙΚΕΣ ΣΕΛΙΔΕΣ

ΤΟΥ PAUL REBAUX

Η ΚΑΛΗ ΣΥΜΠΕΡΙΦΟΡΑ ΑΛΛΟΤΕ ΚΑΙ ΤΩΡΑ

(Έξωφρενισμών, άηδιών και χεντροκεπιών τὸ ἀνάγνωσμα)

Με τὴν πάροδο τοῦ χρόνου, ἀλλάζουν καὶ τὰ ἥθη καὶ τὰ ἔθιμα τῶν ἀνθρώπων, καὶ κατὰ συνέπεια ἀλλάζουν καὶ οἱ κανόνες τῆς καλῆς συμπεριφοράς.

Κατὰ τὸ 1613, κάποιος Γάλλος, ὁ Κλαύδιος Χάρντυ, εἶχε ἐκδώσει ἓνα βιβλίο, μετὸ ὁποῖο ἐδίδασκε τὸν κόσμο πῶς πρέπει νὰ φέρεται.

Φυλομετρώντας τὸν αὐτὸ βιβλίο αὐτό, βλέπουμε τὴ διαφορετικὴ ἀντίληψη εἶχαν τότε οἱ ἄνθρωποι γιὰ τὴν καλὴ συμπεριφορά.

Μεταξὺ ἄλλων, ὁ Κλαύδιος Χάρντυ λέει:

«Δὲν πρέπει ποτὲ νὰ ρωτοῦμε ἓνα γνωστό μας, πῶς εἶνε στὴν ὑγεία του, ἐκτός ἂν μάθουμε ὅτι λίγον καιρὸ πρὶν ἦταν ἀρρωστος. Διαφορετικὰ, θὰ φανοῦμε ἀγενεῖς καὶ ἀδιάκριτοι!...».

Ἀπλῶς, ἐκεῖνον τὸν καιρὸ, ἔθεωρεῖτο ἀγένεια καὶ ἀδιὰκρισία, ὅτι σήμερα θεωροῦμε εὐγένεια καὶ καθήκον μας.

Λέει ἀκόμα ὁ Χάρντυ στὸ βιβλίο του:

«Μὴ κόβετε ποτὲ στὸ τραπέζι τὸ ψωμί μετὸ τὸ χέρι σας, ἀλλὰ νὰ τὸ κόβετε μετὸ τὰ μαχαίρι.».

Στὴν ἐποχὴ μας πάλι θεωρεῖται ἔλλειψις καλῆς ἀνατροφῆς, ἂν κόψουμε τὸ ψωμί μετὸ τὰ μαχαίρι καὶ ὄχι μετὸ τὸ χέρι μας.

Μολοντί δὲ ὁ Χάρντυ ἀναφέρει στὸ βιβλίο του κάθε τόσο τὸ μαχαίρι, δὲν ἀναφέρει ὅμως καθόλου τὸ πηροῦν.

Γιὰτὶ αὐτό; Γιὰτὶ ἀπολύτως ἐκεῖνη τὴν ἐποχὴ τὸ πηροῦν ἔθεωρεῖτο εἶδος μεγάλης πολιτείας καὶ δὲν τὸ μεταχειρίζονταν, παρὸ ὁ βασιλεὺς καὶ μερικοὶ εὐγενεῖς.

Δὲν συνέβαινε ὅμως τὸ ἴδιο καὶ μετὸ κουντάλι.

«Πρὶν μεταχειριστεῖς τὸ κουντάλι, λείει σχετικῶς ὁ Χάρντυ, νὰ τὸ σφουγγίσεις καλὰ στὴν πετσέτα σου, τὸ ἴδιο δὲ νὰ κάνῃς καὶ ἀπὸ τὸ μεταχειριστεῖς. Κατόπιν νὰ σφουγγίσης τὰ λερωμένα ἀχτυλά σου στὸ τραπέζομάνδηλο!»...

Φαντασθῆτε ἰ ἐντύπωση τὴ ἔκανε ἓνα τέτοιο φέροσμο στὴν ἐποχὴ μας!...

Καὶ ὁ Χάρντυ ἐξακολουθεῖ:

«Τὰ κόκκαλα ἀπὸ τὸ κρέας ἢ ἀπὸ τὸ πούλι, δὲν εἶνε σωστὸ νὰ τ' ἀφήνῃς μέσα στὸ πιάτο σου, ἀλλὰ πρέπει νὰ τὰ πετάξῃς σὲ μιὰ ἄλλο δωματίου καὶ μετὰ τὸ δείπνο οἱ ὑπηρετεῖς θὰ ἔλθουν νὰ τὰ μαζέψουν!».

Σημειώστε ὅτι τὸ βιβλίο τοῦ Χάρντυ ἔγινε ἀνεμπόδιον ὅταν ἐξεδόθη. Ἀκολουθοῦσαν πιστὰ τὰ παραγγέλματα τοῦ καὶ οἱ ἀριστοκράται καὶ οἱ πρῶτοι ἀσπαστὸ ἀσπὸ τοῦ Παρισοῦ.

Ἀργότερα, κατὰ τὸ 1675, ἐξεδόθη καὶ ἓνα ἄλλο βιβλίο καλῆς συμπεριφοράς, ἀπὸ κάποιον Ἀγγλόνον ντὲ Κουρτέν. Τὸ βιβλίο αὐτὸ ἐπιγράφεται:

«ΝΕΟ ΒΙΒΑΙΟ ΚΑΛΗΣ ΣΥΜΠΕΡΙΦΟΡΑΣ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΣΜΕΝΩΝ ΤΡΟΠΩΝ ΓΙΑ ΤΟΥΣ ΤΙΜΙΟΥΣ ΚΑΤΟΙΚΟΥΣ ΤΗΣ ΓΑΛΛΙΑΣ».

Τὸ βιβλίο αὐτό, ὅσον ἀφορᾷ γιὰ τοὺς καλοὺς τρόπους κατὰ τὸ δείπνο, περικεῖται τὸ ἴδιο σχεδόν μετὸ βιβλίο τοῦ Χάρντυ, ἀλλὰ μᾶς πληροφορεῖ ἔξ ἄλλου καὶ γιὰ πολλὰ ἄλλα περὶ ἄλλα καὶ ἄσπεια γιὰ τὴν ἐποχὴ καὶ πράγματα. Ἔτσι, μεταξὺ ἄλλων, διαβάζουμε:

«Ὅταν φταρῖνοσὺμε, πρέπει ἀμέσως ἐπειτα νὰ βγάλουμε τὸν σκούφο μας καὶ νὰ χαμερῆνοσὺμε αὐτοὺς ποὺ μᾶς χαμερῆνοσὺνε. Γιὰτὶ πάντα πρέπει νὰ χαμερῆνοσὺμε αὐτὸν ποὺ φταρῖνεσὺται. Ὅταν χαμερῖνοσὺνοσὺμε, πρέπει νὰ γυροῦνοσὺμε τὸ κεφάλι μας καὶ νὰ κάνουμε τὸ σημεῖο τοῦ σαυροῦ.».

Ὅλα αὐτὰ φαινόντοσὺσαν σοβαρώτατα στοὺς Γάλλους ἐκεῖνης τῆς ἐποχῆς. Ἀλλὰ τὸ πῶς φοβεροῦ ἔγινε ὅτι ἐκεῖνον τὸν καιρὸ τὸ καθάρισμα τῶν δοντιῶν ἔθεωρεῖτο... ἀναξιοσρεπτεῖς!

«Δὲν πρέπει ποτὲ, λέει ὁ Κουρτέν, νὰ καθαρῖνοσὺμε τὰ δόντια μας μετὸ σκόνες. Αὐτὸ δὲν ἀρμόζει παρὰ μόνο στις γυναῖκες τοῦ δροῦμου. Ὅστε εἶνε σωστὸ νὰ σκαλῖνοσὺμε τὰ δόντια μας μετὸ τὰ μαχαίρι,

ἔλεγε ὅτι εἶνε ἡ θλίψη ποὺ αἰσθάνεται κανεὶς ὅταν βλέπει νὰ κατέχῃ ἄλλος κάποι ποὺ θὰ ἦθελε νὰ τὸ κατέχῃ ὁ ἴδιος. Τὴ θλίψη αὐτὴ τὴ δοκίμαζον οἱ καλλιτέχναι τοῦ κινηματογράφου ὑφ' ἄσπης τῆς τᾶς μορφᾶς.

»Φαντασθῆτε π.χ. τὴ θλίψη τῆς καλλιτέχνης ἐκεῖνης ποὺ βλέπει τὸν ἄντρα τῆς νὰ ἐναγκαλῖνεται μετὸ περὶπάθεια καὶ νὰ φιλεῖ μιὰ συνάδελφό τῆς σ' ἓνα αἰσθηματικὸ φῖλμ! Ὅσο δὲ περισσότρο σὺμπᾶθῃς εἶνε ὁ καλλιτέχνης, τόσο πῶς πολὺ εἶνε φυσικὸ νὰ ζῆλοσὺν ἡ γυναῖκα του καὶ ν' ἀνησυχῇ. Ἡ φτωχὴ αὐτὴ δὲν ἔχει οὐτε στιγμῆς ἠσυχία! Κρίθει ὅμως τὸν μουσικὸ σπαραγμὸ τῆς καρδιᾶς τῆς καὶ φαίνεται ἔξνοσὺσθητὸ μέσα στὸ στυνίου. Ὅταν δὲ ἀργότερα τὸ ζεῦγος ἐπιστρέφει στὸ σπιτί του, εἶνε ἀδύνατον νὰ μὴ ἀκουσθοῦν μερικὰ παραύνα!...

» Αὐτὴ λοιπόν εἶνε ἡ πραγματικὴ ζωὴ τῶν ἀστέρων τοῦ κινηματογράφου καὶ ὄχι ἐκεῖνη ποὺ περιγράφου ἡ διάφορες εὐφάνταστες διαφωτισμοὺς τῶν ἑταφεριῶν, ποὺ γίνονται γιὰ κερδοσκοπικοὺς λόγους. Ζωὴ μαρτυρικὴ, μετὸ ἀδιάφορες προσπάθειες καὶ ἀγωνίες, μετὸ κινδύνους, μετὸ ἐπιπτώσεις, μετὸ χτυποκάρδια. Σωστή, δηλαδῆ, κόλασις!...».

ὅπως συνηθῖζον πολλοί. Δὲν ἐπιτρέπεται νὰ τὰ σκαλῖνοσὺμε, παρὰ μόνο μ' ἓνα μικρὸ κοκκαλάκι, ἀπὸ πῶδι κοτόπουλου.».

Σήμερα, ὅταν μιλάμε μ' ἓνα γνωστό μας, στεκόμεσθε ἀντίκρου του καὶ τὸν κιντᾶτε κατὰματα.

Ἔ, λοιπόν, ἡ στάσις αὐτὴ ἔθεωρεῖτο ἄλλοτε ἀγενεῖς καὶ ἀδιὰκρισις. Κατὰ τὸν Κουρτέν, ὅταν βρισκόταν κανεὶς ἀντίκρου σ' ἓνα γνωστό του, ἔπρεπε νὰ στρέψη τὸ σῶμα του λίγο πρὸς τὸ πλάι καὶ τὸ πρόσωπό του ἔτσι, ὥστε νὰ παρουσιάσῃ μᾶλλον τὸ πρῶτό του, γιὰτὶ αὐτὴ ἡ στάσις ἦταν ἢ πῶς ἀρμόζουσα καὶ ἢ πῶς εὐγενικὴ!...

Φαίνεται ἐπίσης ὅτι ἐκεῖνον τὸν καιρὸ οἱ δρόμοι τοῦ Παρισοῦ ἦσαν σὲ ἀθλία κατάστασι. Πεζοδρομῖα δὲν ἔπλεξαν. Μόνον στις ἄκρες ἦσαν οἱ δρόμοι κάτω πῶς εὐκολοδιάβατοι. Στὴ μέση ἔπλεξαν αὐλάκια ἀπὸ λάσπες καὶ ἀκαθαρσίες.

Τὰ πεζοδρομῖα ἔγιναν στις ἀρχὲς τοῦ 19ου αἰῶνος. Σύμφωνα μετὸς κανόνες τῆς καλῆς συμπεριφοράς, ἡ τιμητικὴ θέσις γιὰ τοὺς βιάζοντασὺ στο δρόμο πῶ καιρὸ ἐκεῖνο, ἦταν τὸ μέρος πρὸς τοὺς τοίχους τῶν σπιτιῶν.

Καὶ ὁ Κουρτέν λέει σχετικῶς:

«Ὅταν συνοδεῖτε ἓνα ἀνώτερό σας πρόσωπο, ἢ μιὰ κυρία, πρέπει νὰ τῆς παραχωρήσετε τὴν τιμητικὴ θέσι μ' ἑσεῖς καὶ περῖπατε στὸ λαοσπομένο μέρος τοῦ δρόμου. Ἄν δὲ τῆς καὶ εἶζον ἀπὸ κανένα παράθυρο ἀκαθάρτα νερά καὶ λερωθεῖ ὁ συνοδόσ σας, τότε ὀφείλετε νὰ τὸν καθαρῖνοσὺ μετὸ ἄσπρη τοῦ μανδύα σας!»...

Ἀπλῶς, ἐκεῖνη τὴν ἐποχὴ ἔθεωρεῖτο πῶς φυσικὸ νὰ εἶζον τὰ ἀκαθάρτα νερά ἀπὸ τὸ παράθυρο καὶ νὰ λερωθῖνον τοὺς διαβάτες. Μετὰ ἄλλα λόγια, ἡ ἐτιμητικὴ θέσις στὸ δρόμο δὲν ἦταν καθόλου ἀσφαλῆς.

Φαίνεται ἀκόμα ὅτι τότε καθόντοσὺσαν στὸ τραπέζι ἀσκεπτεῖς, ἀλλὰ μῶλις ἄρχιζαν νὰ τρώγουν, ἔβαζον τὰ καπέλλα τους στὸ κεφάλι.

Ἀκόμα καὶ οἱ καλεσμένοι στὸ τραπέζι τοῦ Λουδοβίκου 14ου, φοροῦσαν τὰ καπέλλα τους κατὰ τὴν διάρκειαν τοῦ δείπνου. Τὸ ἀντίθετο ἔθεωρεῖτο ἔλλειψις σεβασμοῦ.

Μόνον ὁ βασιλεὺς ἦταν ἀσκεπτεῖς. Μά, ὅταν ὁ βασιλεὺς μιλοῦσε σ' ἓνα καλεσμένο, τότε αὐτὸς ἔπρεπε ἐκεῖνη τὴν ἰδίαν στιγμῆ ν' ἀποκαλυφθῇ, ἀλλ' ἀμέσως πάλιν κατόπιν φοροῦσε τὸ καπέλλο του καὶ ἔξακολουθοῦσε νὰ τρώῃ.

Ὅταν ἓνας καλεσμένος φταρῖνεσὺταν στὸ τραπέζι, ἔπρεπε ὅλοι οἱ ἄλλοι συνδαιτημόνες ν' ἀποκαλυφθοῦν ἰσοκλιμένον.

Ἄν ὅμως ὁ Χάρντυ συμβουλεύει νὰ πετοῦν οἱ γενναῖοι τῶν τᾶς κόκκαλα σὲ μιὰ γωνία τοῦ δωματίου. καὶ ὁ Κουρτέν συνιστᾷ:

«Ὅταν εἶστε ὑποχρεωμένοι νὰ βγάλετε ἀπὸ τὸ στόμα σας ἓνα σκληρὸ κομμάτι κρέατος, ὀφείλετε νὰ τὸ πετάξετε πίσω ἀπὸ τὸ κάθισμά σας. Τὸ ἴδιο θὰ κάνετε καὶ γιὰ τοὺς φλοιούς καὶ γιὰ τὰ κοκκοῦτα τῶν φροῦτων.».

Στὴν ἐποχὴ μας ἓνας ἄνθρωπος ποὺ πίνει μονοροῦφι τὸ κρασί του καὶ ἀδειάζει μονομῶς τὸ ποτήρι του, θεωρεῖται κακοαναθρεμμένος.

Κατὰ τὸ 1675, ἀντιθέτως, τὸ νὰ πῆ κανεὶς σιγά-σιγά καὶ κατὰ διαστήματα τὸ κρασί του, ἔθεωρεῖτο πῶς ἀγενεῖς.

Ἀλλὰ καὶ ἡ καθαριότης δὲν ἔθεωρεῖτο καὶ τόσο ἀριστοκρατικὴ.

Ἐνα βιβλίο καλῆς συμπεριφοράς τοῦ 1782 λέει σχετικῶς:

«Δὲν εἶνε σωστὸ νὰ πλύνετε κάθε τόσο μετὸ νερό. Αὐτὸ ἀρμόζει μᾶλλον στις πλύστρες.».

Σήμερα πάλιν οἱ ἄνθρωποι χαμερῖνον βιάζοντασὺ ἄλλῶς τὸ καπέλλο τους.

Τότε, γιὰ νὰ χαμερῆνη ἓνας ἄνθρωπος ἓναν ἄλλον, ἔπρεπε νὰ κἀνη ὀλόκληρη γυμναστικὴ, ὑποκλίσεις καὶ κόντρα ὑποκλίσεις.

Ῥαυτῶς τὸν καιρὸ ἐκεῖνο οἱ ἄνθρωποι ἦσαν πῶς πῶς σπάταλοι καὶ λαίμαργοι ἀπὸ τοὺς συγχρόνους. Τὰ δείπνα τῶν ἦσαν λουκούετα μέχρις ἀφῆας.

Ὁ μάγειρος τοῦ βασιλέως, κατὰ τὸ 1714, λέει σ' «Ἀπομνημονεύματα» του:

«Γιὰ ἓνα «μέτρο» δείπνο, εἶνε ἀπαραίτητα σαράντα εἰδῶν φαγητά!...

Νὰ τώρα καὶ κάποι πῶς ἐξωφρενικὸ:

«Ὅταν κάθετε στὸ τραπέζι δίπλα σὲ μιὰ κυρία, νὰ τῆν περιποιεῖτε ὅσο μορδεῖτε καὶ ὅταν αὐτὴ θὰ ἔχη τελειώσει τὸ φαγητό τῆς, νὰ τῆς προσφέρετε τὸ δικὸ σας. Ἄν βέλτε δὲ νὰ τῆν τιμησε περισσότερο, πῖνετε πῶτε-πῶτε ἀπὸ τὸ δικὸ τῆς ποτήρι.».

Καὶ ἡ κυρία, γιὰ νὰ δείξῃ ὅτι ἐκτιμᾷ καὶ αὐτὴ τὸν γείτονα τῆς, ἂς πᾶρνε πῶτε-πῶτε μιὰ μουσικὴ ἀπὸ τὸ πιάτο του!...

Ἔξωφρενικὰ δηλαδῆ καὶ ἀπίστευτα πράγματα. Μὰ ἀληθέστατα. Δὲν εἶνε λοιπόν πῶς ἀπὴλ, πῶς πρακτικὴ, πῶς καθαρὴ, καὶ — ἂς τολμήσομε νὰ τὸ πῶμε — πῶς εὐκρινὴς ἢ δικὴ μας ἐποχὴ;

